

Öka produktionen av vegetabilier: branschens attraktionskraft, värdekedjornas funktion och företagarkompetensen behöver utvecklas

En ökning av den inhemska produktionen av vegetabilier stärker försörjningsberedskapen och självförsörjningen i livsmedelssystemet. De nya näringsrekommendationerna stödjer en övergång till ökad och mer varierad konsumtion av vegetabilier. Efterfrågan på vegetabilier förväntas därför öka i framtiden. En central fråga är hur stor del av den ökande efterfrågan som den inhemska produktionen kan tillgodose.

Enligt Naturresursinstitutets utredning kan produktionen av vegetabilier ökas i hela landet, men det förutsätter att centrala hinder avlägsnas. Utvecklingsbehoven hänför sig till att öka branschens attraktionskraft, förbättra kompetensen, öka samarbetet och förbättra värdekedjornas funktion.

För att säkerställa branschens livskraft och tillväxt är våra rekommendationer:

1. Produktionen av vegetabilier ska främjas på olika håll i landet för att stärka försörjningsberedskapen och riskhanteringen
2. För att öka lönsamheten förutsätts ekonomisk kompetens och att producenternas förhandlingsposition stärks
3. För ökad teknisk kompetens och investeringar krävs det stöd och rådgivning
4. Branschens attraktionskraft ska förbättras för att möjliggöra tillväxt
5. Konsumtionen av vegetabilier ska främjas
6. Produktionen av vegetabilier ska inkluderas som en central del i strategierna för livsmedelsproduktionen

Rekommendation 1

Produktionen av vegetabilier ska främjas på olika håll i landet för att stärka försörjningsberedskapen och riskhanteringen

Produktionen av vegetabilier i Finland är geografiskt mycket koncentrerad. Till exempel är produktionen av frilandsgronsaker koncentrerad till sydvästra Finland och produktionen av växthusgronsaker till Österbotten. Bär produceras i hela landet, men de största produktionsområdena finns i Savolax-Karelen och Egentliga Finland.

Med tanke på försörjningsberedskapen och riskhanteringen vore det viktigt att produktionen vid ökad efterfrågan kan utvidgas utanför de nuvarande regionerna var produktionen koncentrerats. Detta kan främjas inom näringspolitiken i regionerna genom att erbjuda incitament och stöd för att starta företagsverksamhet och för att bygga den infrastruktur som denna förutsätter. Viktiga nycklar till framgång är också möjligheten att få kamratstöd och vägledning för att starta ny företagsverksamhet.

En utvidgning av produktionen till olika delar av landet kan också stödjas genom att stärka regional produktutveckling och vidareförädling. För närvarande är förädlingen av frukter, grönsaker och bär en av de minsta sektorerna inom livsmedelsindustrin. Genom att utveckla och vidareförädla nya produkter kan man skapa nya värdekedjor, förlänga säsongen för försäljning av vegetabilier och minska svinnet som uppstår vid produktionen.

Vid upphandlingar av offentliga måltidstjänster kan man uppmantra lokala aktörer att delta i anbudsförfrågningarna, förutsatt att upphandlingarna delas upp i tillräckligt små helheter.

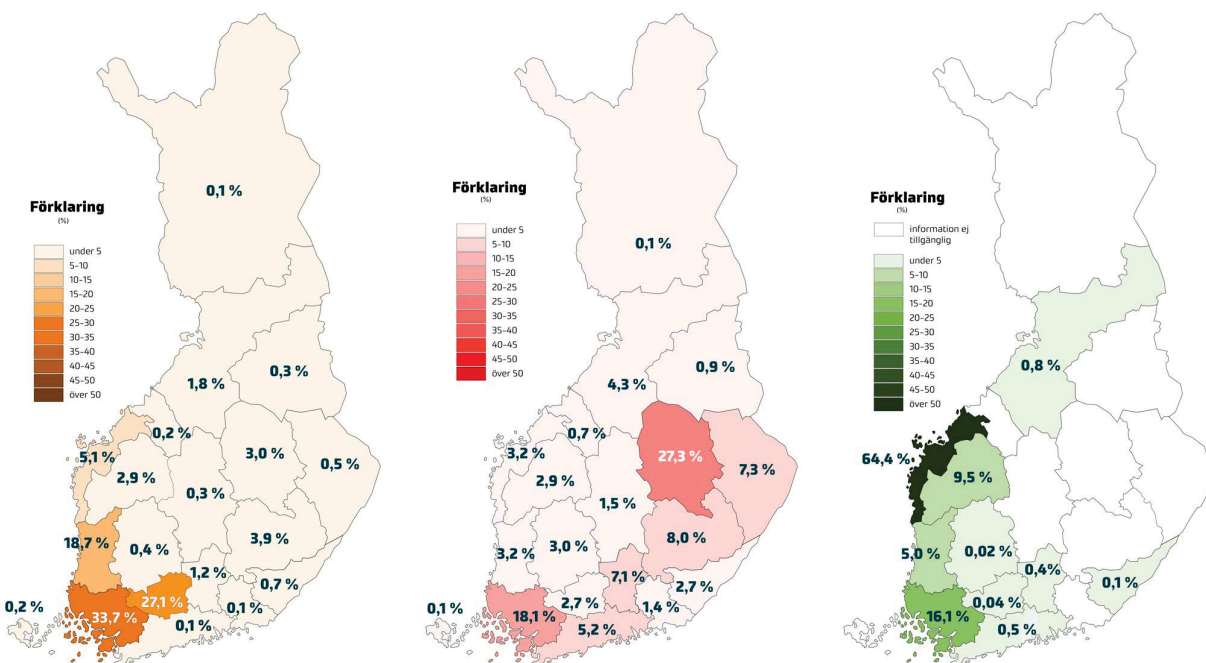

Bild 1 | Andelar av produktionen av morot, jordgubbe och växthusgurka i olika landskap år 2023

Rekommendation 2

För att öka lönsamheten förutsätts ekonomisk kompetens och att producenternas förhandlingsposition stärks

Lönsam företagsverksamhet är förutsättningen för en livskraftig produktions kontinuitet och tillväxt. För att främja tillväxten inom branschen behövs en bättre förståelse för företagets ekonomiska situation än för närvarande och mer stöd och rådgivning för att stärka företagarnas ekonomiska kompetens. Tillräckliga ekonomiska resurser möjliggör också utveckling av produktionen och investeringar i miljömässigt hållbara produktionslösningar.

För att förbättra lönsamheten är det viktigt att stärka producenternas förhandlingsposition i leveranskedjan, till exempel genom att öka samarbetet mellan odlare bland annat via producentorganisationerna.

Även en bättre interaktion inom kedjan är nödvändig för att bygga förtroende och stärka producenternas ställning. Det vore viktigt att öka de olika aktörernas förståelse för produktionens och produkternas särdrag, så att exempelvis de kvalitetssystem och hållbarhetsåtgärder som krävs av producenterna inte är överdimensionerade och otydliga och därmed äventyrar produktionens lönsamhet. Enligt respons från odlarna bör även myndighetstillsynen ändras i en mer rådgivande riktning.

Bild 2 | Företagande inom trädgårdsbranschen kräver förutom god odlingskunskap även mångsidig kompetens inom ekonomi, företagande och ledarskap.

Rekommendation 3

För ökad teknisk kompetens och investeringar krävs det stöd och rådgivning

Den tekniska utvecklingen inom trädgårdsbranschen går snabbt. Innovationer och odlingstekniska lösningar anpassade till våra förhållanden är nödvändiga för att stärka den finska produktionens konkurrenskraft och för att hantera riskerna som klimatförändringen medför. Viktiga anpassningsmetoder är bland annat odling i växt- och drivhus samt i tunnlar, och investeringar i anknäpning till dessa behöver stödas även framöver. Även för att utöka lagringskapaciteten i takt med att produktionen ökar behövs det tillräcklig finansiering.

Tillgängligheten på rådgivningstjänster riktade till trädgårdsföretag bör förbättras för att kunskap om ny teknologi ska kunna omsättas i praktiken. Stärkt odlingsteknisk kunskap och företagarkompetens möjliggör förbättrad produktivitet och lönsamhet och främjar företagarnas arbetsförmåga samt ork i arbetet. Det är viktigt att säkerställa en mångsidig grundläggande utbildning och fortbildning samt att främja kunskapsöverföring och samarbete över sektorsgränserna.

Rekommendation 4

Branschens attraktionskraft ska förbättras för att möjliggöra tillväxt

Förutom materiella investeringar behövs det satsningar på företagarkompetens och välbefinnande. Intresse för branschen hos nya företagare är en nödvändig förutsättning när målet är att utvidga produktionen i framtiden. Branschens attraktionsfaktorer bör lyftas fram i forskningen och stärkas i utbildningen och kommunikationen. Det är centralt att företagare, företag och intressentgrupper deltar i den offentliga debatten.

Rekryteringen av säsongsarbetare inom trädgårdsbranschen har varit turbulent de senaste åren och tillgången på arbetskraft har försämrats. Trots den teknologiska utvecklingen är branschen fortfarande mycket arbetskraftsintensiv och behovet av arbetskraft ökar när produktionen expanderar. En mångsidig marknad för arbetskraftsförmedling, utveckling av servicesystem som fokuserar på personaladministration i trädgårdsföretag och nya samarbetsformer kunde bidra till att förbättra situationen.

Välfungerande organisering av arbetet, utveckling av arbetsförhållandena och stöd för välbefinnandet på arbetsplatsen är centrala faktorer för att arbets-

Bild 3 | Vid tunnelodling är själva bärplockningsarbetet snabbare och mer ergonomiskt än vid frilandsodling.

tagarna ska trivas och stanna kvar i branschen och för att företagarna ska kunna hantera den egna arbetsbelastningen. Ledning av arbete och personal behöver inkluderas i stor omfattning i läroplanerna, och forskningen och rådgivningen inom ämnesområdet behöver utvecklas systematiskt.

Rekommendation 5

Konsumtionen av vegetabilier ska främjas

En ökad konsumtion av vegetabilier är önskvärd både med tanke på kostvanor och hållbarheten i livsmedelssystemet. För att främja konsumtionen är det viktigt att göra vegetabilier mer attraktiva i konsumenternas ögon samt att öka kunskapen och förståelsen för

Bild 4 | En positiv inställning till vegetabilier och konsumtion av dem uppstår genom goda erfarenheter och smakupplevelser.

vegetabilier såväl inom handelsbranschen som hos konsumenterna. Detta förutsätter samarbete mellan olika aktörer samt att synligheten för vegetabilieproduktionen och -produkter ökas.

Offentliga måltidstjänster har stor inverkan på kostvanorna hos medborgare i olika åldrar och därmed påverkas även barns och ungas framtida matval. Vid planering av offentliga upphandlingar bör man bedöma möjligheterna att gynna vegetabilier som är i säsong och därigenom delvis ersätta utländska vegetabilier med inhemska råvaror. Man behöver satsa på vidareförädling och receptutveckling och även ta hänsyn till de möjligheter som den kulturella mångfalden erbjuder.

För att främja konsumtionen av vegetabilier bör möjligheten att sänka mervärdesskatten på dem övervägas. Byggandet av exportvägar behöver främjas i samarbete mellan företag, organisationer och myndigheter.

Rekommendation 6

Produktionen av vegetabilier ska inkluderas som en central del i strategierna för livsmedelsproduktionen

Möjligheterna till tillväxt inom trädgårdsproduktionen behöver beaktas mer heltäckande när strategier för den finska livsmedelsproduktionen och genomförandet av dem bereds, eftersom produktionen av vegetabilier redan nu är en ekonomiskt betydande del av livsmedelsproduktionen och har goda tillväxtutsikter. Produktionen och konsumtionen av vegetabilier behöver få större synlighet i diskussionen om det finska livsmedelssystemet. Detta förutsätter att företagarna, andra branschaktörer och beslutsfattarna är aktiva och samarbetar.

Trädgårdsproduktionen i Finland är mångsidig och yrkeskunnig. Produktionens värde mätt i marknadspris är högt och stödberoendet lågt jämfört med de flesta andra sektorerna inom primärproduktionen. Under

åren 2020-2024 utgjorde intäkterna från trädgårdsproduktionen i genomsnitt 23 % av de totala intäkterna från jordbruket exklusive stöd och 45 % av de totala intäkterna för växtproduktionen (Naturresursinstitutet Ekonomidoktorn). Trädgårdsproduktionens värde skapas på en liten areal, trädgårdsföretagens andel av alla gårdar var nämligen 4 % och dessa brukade 2 % av den tillgängliga jordbruksmarken år 2024.

”Trädgårdsproduktionen i Finland är mångsidig och yrkeskunnig.”

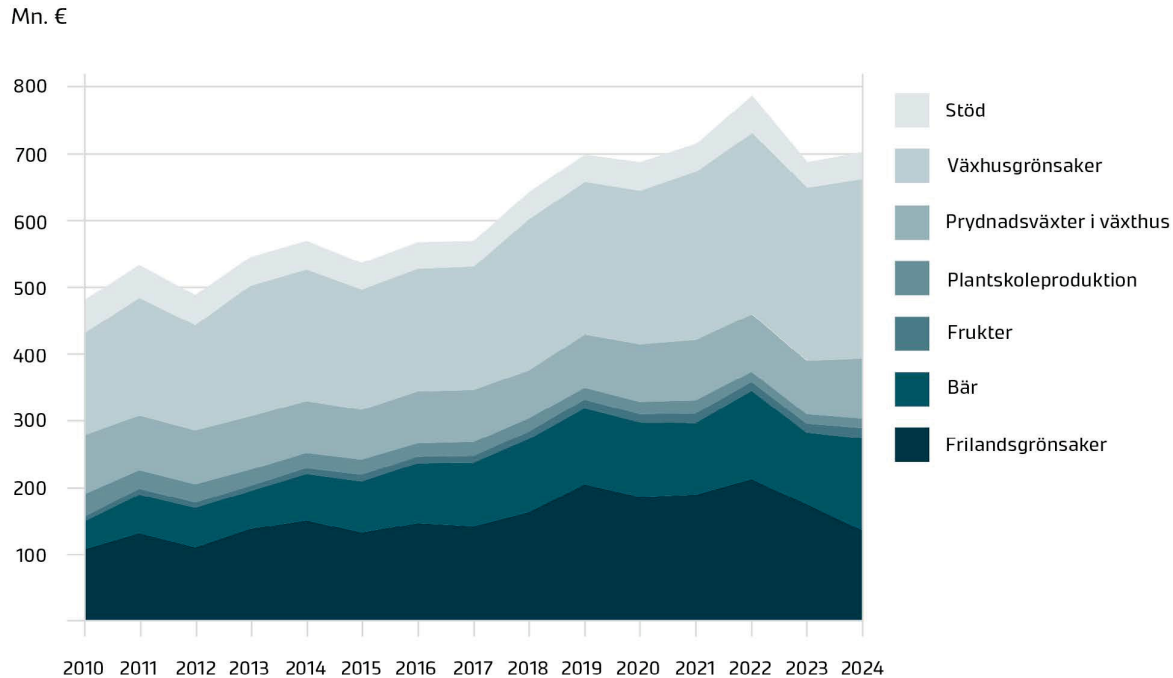

Bild 5 | Trädgårdsproduktionens värdeutveckling åren 2010-2024.

Mera om ämnet

Läs mera:

Suojala-Ahlfors, T. (toim.) 2025. Kasviksia kotimaasta : Suomalaisen kasvistuotannon mahdollisuudet vastata kasvavaan kysyntään. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 63/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 152 s

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-092-3>

Författare:

Terhi Suojala-Ahlfors, Csaba Jansik, Susanna Rokka, Anna-Kaisa Jaakkonen, Tiina Mattila, Kati Rikala ja Titta Kotilainen

Kontaktuppgifter

fornamn.efternamn@luke.fi

Vi skapar välbefinnande och hållbar framtid från förnybara naturresurser.

Luke Policy Brief 7/2025

ISSN 2343-4252

ISBN 978-952-419-125-8 (webbpublication)

URN urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-125-8